

I. I. Ziljberfarb, IDEJI I TRADICIJI VELJIKOJ FRANCUSKOJ REVOLUCIJI V BORBE SIL DEMOKRATIJI I FAŠIZMA, Izdateljstvo »Nauka«, Moskva 1971, str. 229.

Knjiga je izašla u izdanju Akademije nauka SSSR, Instituta za opštu istoriju. Autor ju je posvetio Žoržu Politceru, naprednom naučniku i borcu-patrioti, koga su neprijatelji francuske revolucije ubili 30. V 1942.

U predgovoru (5—11) njegov pisac V. Daljin je dao osnovne biografske podatke o autoru dela, Ziljberfarbu, podvlačeći njegovo veliko interesovanje naprednim idejama Francuske. On se posebno zadržao na autorovoj doktorskoj disertaciji o Furjeu, koja je objavljena u SSSR-u, a delimično bila objavljena i u nekim francuskim, belgijskim i talijanskim časopisima. U svima njima Ziljberfarb važi kao najbolji poznavalac Furjea i delo mu je odlično ocenjeno. Zahvaljujući dobrom poznavanju svetskih jezika, Ziljberfarb je mogao da da ovaj jedinstven pokušaj u savremenoj literaturi u kojoj je prikazao ulogu idejnog nasleđa velike francuske revolucije u oštrom sukobu snaga reakcije i progressa uoči i u vreme drugog svetskog rata.

U Uvodu (12—17) Ziljberfarb je podvukao da ni u savremenoj Francuskoj ideje i tradicije velike francuske revolucije nisu izgubile od svog značaja, konstatujući da je to slučaj i s idejama iz 1848—1849. i 1871. Ziljberfarb se oslonio na tvorce marksizma-lenjinizma koji su uočili veliki značaj revolucionarnih ideja 1789—1794. On je pri tom, pored ostalog, citirao i Lenjina, koji je isticao da ideje velike francuske revolucije »dokazuju do današnjih dana životnost i snagu svoga uticaja na čovečanstvo time što izazivaju najjarosniju mržnju« (17). Istovremeno, Lenjin je podvlačio da reakcija nastoji da stanovništvo zaboravi forme organizacije, ideje, parole »koje je u velikom bogatstvu i raznovrsnosti rodila revolucionarne epohe«. Ziljberfarb je konstatovao da su ove ideje imale velikog značaja u borbi protiv fašizma.

U prvom odeljku koji nosi naziv: »150-ta godišnjica revolucije 1789—1794« (str. 18—67), kao što naslov kaže, govori se o stavu istoričara prema revoluciji nakon veka i po posle njenog izvođenja. Ziljberfarb konstatuje da u samoj Francuskoj ima dijametralno različitih stavova prema ovoj revoluciji, kao i prema njenim akterima, a naročito Robespjeru. Autor se trudi da dokaže, u čemu u potpunosti uspeva, da su neprijatelji Francuske, neprijatelji francuske revolucije, kakav naziv mu nosi i poseban deo ovog odeljka (str. 37—50). Tako su protiv ideja francuske revolucije istupili: Hitler, Gebels, Rozenberg i drugi fašisti. Nasuprot njima, progresivne i demokratske snage su bile nosioci ideja i tradicija francuske revolucije. U povodu 150-te godišnjice francuske revolucije, 1939, u Francuskoj je objavljeno desetak monografskih dela na tu temu, dok se u časopisima i novinama pojavljuje čitav niz članaka, koji je razmatraju s filozofskog, istorijskog, sociološkog i drugih aspektata. Karakteristično je da se idejno nasleđe revolucije posredno ili neposredno vezivalo sa savremenom borbom protiv reakcije.

Drugi deo knjige je: »Krstaski pohod protiv nasleđa francuske revolucije u godinama drugog svetskog rata« (str. 68—106). U njemu je Ziljberfarb obradio višijevske pokušaje da iskrive ideje i tradicije ove revolucije u čemu su se naročito istakli: Š. Moras (Ch. Maurras), F. Tavernje (F. Tavernier) i F. Breše (F. Braesch), koji, izvrćući činjenice, je kvalifikuju kao »veliku katastrofu«. Istovremeno i akademik O. Obri (O. Aubry) u svom dvotomom delu o revoluciji trudi se da odrekne njenu neophodnost. Drugi kolaboracionisti, a naročito nemački istoričari su nastojali da dokažu da je demokratska revolucija pogubna, kao E. Anrih (Anrich), L. Just, E. Ludendorf (Ludendorff) i dr. Po Ludendorfu pad Bastilje je produkt dogovora francuskih masona i Jevreja. (95). Slično tvrdi i Haselbaher (Hasselbacher) (str. 96). Kurt Giring (Gihring) u revoluciji vidi delo »rušilačkog racionalizma«. Peten, pomažući fašističku Nemačku, omogućio je da se umesto departmana, kao i pre revolucije, javne provincije, a korporacije se priznaju kao prve osnovne društva. Istovremeno Hitler, želeći da ideološki pridobije Francuze, omogućio je da se na francuskom jeziku izda nekoliko nemačkih knjiga u kojima se napada nasleđe francuske revolucije. Mesto stare parole »sloboda, jednakost, bratstvo«, javlja se nova »rad, porodica, otadžbina«.

U trećem odeljku Ziljberfarb obrađuje: »Revolucionarno-patriotske tradicije 1789—1794. u narodnom pokretu otpora« (107—191). On konstatuje da su u njemu učestvovali Francuzi bez obzira na klasnu, partijsku i religioznu pripadnost. Na taj otpor ih je prvo pozvala Komunistička partija Francuske (KPF). Posle napada na SSSR, među Francuzima se, po Ziljberfarbu, javlja uverenost u pobedu. Jula 1941. održava se sastanak raznih grupa otpora i tada se stvara »Nacionalni front za oslobođenje Francuske«. Pred godišnjicu pada Bastilje, 14. VII 1941, KPF je pozvala francuski narod na borbu. Ni Peten nije smeo da se odrekne ovog nacionalnog praznika, pa se tog dana nije radilo, ali su u Parizu, uprkos zabrane vlasti, organizovane demonstracije na kojima je pevana »Marseljeza«. Policija neke demonstrante zatvara, a jednog radnika uskoro ubija. Demonstracije se organizuju i u drugim gradovima, pa i nekim selima obe Francuske. Režim zabranjuje pevanje »Marseljeze«, ali to samo jača revolucionarno-patriotske tradicije (128). Drugi dan koji pripadnici pokreta otpora u Francuskoj proslavljaju kao dan mobilizacije borbenih snaga za borbu protiv nemačkih osvajača bio je 20. IX 1792. kada su dobrovoljci mlade Republike razbili vojsku pruskih intervencionista u bici kod Valme. Prvi list otpora dobija naziv **Valmy**. KPF podvlači da je Francuska zemlja velike revolucije, zemlja progressa i prava čoveka i građanina. Kao verne pripadnike predaka koji su uništili Bastilju, pozivaju se na borbu protiv Hitlerovaca. I narednih godina KPF u povodu 14. jula i 20. septembra izdaje proglase i poziva na borbu. Odredi pokreta otpora na taj dan vrše akcije protiv okupatora. Pišu se i pesme koje autor navodi u originalu i u prevodu na ruski. One pozivaju Francuze u borbu.

U poslednjem odeljku knjige — Pogovoru (192—225) Ziljberfarb je dao ocenu literature o francuskoj revoluciji koja je nastala u toku dve decenije posle svršetka rata. Na kraju knjige (226—29) nalazi se indeks imena.

Ovo delo nesumnjivo predstavlja jedinstveno ostvarenje kome je cilj da dokaže kako su pozitivne tradicije francuske revolucije korišćene u borbi protiv najveće opasnosti za čovečanstvo — fašizma, a s druge strane kako su i reakcionarni pokreti pokušali da iskrive ideje ove revolucije i da je iskoriste u svoj prilog.

Milica Bodrežić